AANMERKINGEN
van eenige rechtzinnige
BROEDEREN
over de
Articulen van Satisfactie,
Waar op men met D. B. BECKER een verdrag gemaakt heeft.

Tot LEYDEN,
By FREDERIK HARING Boekverkooper 1692.

AANMERKINGEN

van eenige Heeren

BROEDEREN

Artiekelen van Suiselykheyt,

BRIEF uyt AMSTERDAM.

Mijn Heer en Vriend.

Wanneer men Dingsdag laatſtleden den 22. Janr. volgens Schriftelijke bekentmakinge voor heen van den Predikſtoel aan de gemeente gedaan, Claſſicaliter vergadert was, om de zaake van D. Becker te eyndigen, heeft D. S. breedſprakelijk bericht gegeven wegens het gebeſoigneerde, als mede gedeputeerde tot die ſaek, om en omtrent de bewuſte affaire over 't Boek de Betoverde Weereld, engeſeght na veele en verſcheydene Schriftelijke onderhandelingen met gemelte D. B. Becker, de zaake zoo verre gebracht te hebben, dat zeker Reſultaat, behelſende een nader verklaring van ſijn E. en opgeſtelt en eenige Articulen, daer uyt was ontſtaen, 't welk hy, op de Tafel van de vergaderinge neer leyde, om te examineren of de toets van genoegen en ſatisfactie ſouw kunnen lijden. 'T geene dan door den Præſes D. van L. een en andermael voorgeleſen, en de advijſen daer over gehoort zijnde, wierdt geoordeelt van de meeſte genoegſaam, en van eenige (ſommige welmeynende Broederen ſijnde afweſigh of uytgegaan) geenſints Satisfactoir te zijn, om D. Becker onder dit temperament en verſachtingh ſijns gevoelens te kunnen dulden. Evenwel wierd by meerderheyt van Stemmen geconcludeert het hier by te laten en daer in te beruſten, mits dat gemelte Articulen, zo aanſtonts Nomine Claſſis met den druk gemeen gemaakt, en alomme tot Contentement van de Gemeente (de zaak zoo men oordeelde nu al ſeer verre gebracht zijnde) gedivulgeert ſouden worden; en dat tot weeringh van de gegevene ergerniſſe en opſchuddinge D. Bekker tot de aen-

ſtaende eerſte Ordinaire Claſſis in April van alle de deelen zijnes dienſtes geſuſpendeert, en naderhant weer opgenomen ſoude geacht worden. Welke Sententie ſijn E. aengeſeght, heeft ſigh de zelve zonder tegenſpraak geſubmitteert. Nu meentmen is de zaake t'eenemaal af en genoegh gedaen, en gaf de Præſes voor dat dit van de Synodus wel ſouw athouden, als nu quanſuys getermineert zijnde, en haer niet rakende. Hoewel andre welmeynende Broederen hopen uyt het jongſte aanſchrijven van de 4 Gedeputeerde des Synodi, dat het werk van een gantſch ander gevolgh zal zijn, als die weygerden, hare tijdt volgens Synodale ordre geëxpireert zijnde, in deſe beſoigne te aſſiſteren, hebbende voor heen haer affcheyt al genomen, en doenmaels in ſenſible expreſſien laten invloejen, dat aen hare Principalen te ſijner tijdt getrouwelijck ſouden rapporteren, op wat wijze zy by den E. Claſſe van Amſterdam waren ontfangen, en de zake van D. Bekker in de zelve behandelt was. Wat nu wyders van deſe gedivulgeerde Articulen zal worden geoordeelt, en hoe verre de ontruſte gemoederen daer door tot bedaren zullen worden gebracht, moet de tijdt ons leeren. Immers de-wijlſe zoo verſch uyt de Pers komen, heb ick Uw: Eerw: dezelve ſonder uytſtel willen mede deelen.

Ik blijve na groetenis

U. E. Dienaar en Vriend.

N. N.

Antwoord op de voorgaande Brief.

MYN HEER

Ik dank U hertelijk over de toegeſondene Artykelen, welke de Heer Balthaſar Becker *tot Satisfactie aende Eerw. Claſſis van Amſterdam overgelevert heeft den 22. January 1692. wegens ſijn uytgegeven Boek genaamt de BETOVERDE WERELT.* Ik had U. E. eer geantwoord, maar dacht het noodſaakelijk met eenige ervarene, verſtandige en waerheid lievende Broederen te ſpreeken om een Advijs by een te ſtellen, op datmen wete wat van deſe Artijkelen te denken was. Dit geſchiet ſijnde, heb ikſe U. E. miſſchien tot nut van het gemeen willen mededeelen. De aanmerkingen by haar E. genomen ſijn of in 't gemeen over den geheelen opſtel, of particulier over de Artijkelen in 't byſonder. Wat het

Eerſte belangt, men dagt dat het niet weſen konde of de Artikelen ſijn opgeſtelt tot een Accoordje, datmen met D. Bekker gemaakt heeft. Uyt U. E. brief wierd aengemerkt, dat die deſelve inde Claſſis bragte, een Reſultaat noemde uyt de onderhandelingen met D. Bekker geſproten: ſulx datmen beſpeuren kon, dat men in plaats van hem tot herroepen te brengen, met hem in Lof en Bod getreden was, hoe verre datmen behoudens ſijn Sentimenten hem ſoude konnen dragen en opnemen als regtſinnig, als maar de Philoſophiſche ſuſtinuen van ſommige nieuwe Mannen veilig bleven. In waarheyd men ſchijnt boven al beſorgt geweeſt te ſijn, meer om de nieuwe gronden vande nature der Geeſten en haar werkingen te bewaaren, als om de al oude Artijkelen des Geloofs, in onſe Confeſſien en Catechiſmus uyt Gods woort begrepen, te behouden.

Waarom ook ſy dagten, dat door dit accoord de Religie en uytlegginge der Schriften overgegeven wierd aende Philoſophie, en aende verdrayinge der menſchen die een verdorven verſtant

hebben. Te weten het geene D. Bekker voorheeft, de Philoſophie een uytlegſter der Schriften te maaken, werd hem toegeſtaen, en niet en iſſer daar na aengeteekent het geen de Authoriteyt of Waarheyd der Schriften veyligt.

Men weet wat der Socinianen gevoelen is ontrent de uytlegginge der Heylige Schriftuyre. Maar ſeeker ſoo doende werd haare Methode geregtveerdigt en 't gevoelen der Gereformeerde, dat de Schriftuure een uytlegſter van haar ſelven is verworpen.

En als het dat heen moet, waar toe en is de nieuwe Societeyt der Philoſophen niet bequaam 't zy om te dragen 't zy om gevoelens te ſmeden tegen de Schriftuyre, welke men voortaan mag na ſijn oordeel verkeeren, op dat ſy geen regter en ſy of oordeelſter der gedagten en der overleggingen des herten. Heb. 4. 12.

Het ſmerte de Broederen dat dit geſchiet in ſoo een vermaarde Stad, daar ſoo veelderley Godsdienſten ſijn, en de toevloet van allerley Natien en der Menſchen, in een Moeder onder ons Iſrael, die door eenheyd, godzaligheyd en waarheyd tot bekeeringe brengen moeſt die ons gelieft ſijn om der Vaderen wille. En waarlijk moeſt men in Amſterdam alſoo de eerſte Liefde verlaten, en ſoo quaden voorbeelt onder alle Kerken geven, of liever oorſaak van droevig ſugten?

Het bedroefde haar, dat dit geſchiet, ſoo berigt werd, ook vande Eerw. Broederen, die tegen Bekker hebben gepreekt en ſelfs haar texten genomen om haar toevertrouwde zielen te vermanen datſe met een vaſt voornemen des herten by de waarheyd ſouden blijven, nemende voor noyt een accoord met Bekkers gevoelens te maaken.

Maar het ſchijnt dat de Broederen haar perijkel ſiende, en overwogen hebbende de ſamenhang van haare ſtellingen en beſluyten, haar Philoſophie liever wilden behouden, als blijven by de eenvoudigheyt des Euangeliums Jeſu Chriſti; liever ſlaven vande natuurlijke Philoſophie ſijnde als kinderen

die

die vanden Heere uyt ſijn woort door ſijn Geeſt geleert ſijn.

Op het begin van de voor gegevene Satisfactie, luidende aldus

Aangaande mijn geſchrift de BETOVERDE WERELD, *betuige ik ondergeſchreven in eene reine Conſcientie voor God, geen ander oogmerk gehad te hebben als de eere des groten Gods ende onſes Saligmakers Jeſu Chriſti, van wege den roems hunder Godlijke werken voor te ſtaan, en de Kriſten Wereld, ware 't mogelijk te ſuiveren van het overblijſſel der bygelovigheden, die de gemeenſchap met het Pausdom in vorige tijden over haar gebracht heeft.*

Wierd hier over aangemerkt, dat in dit accoord D. Bekker præſenteert, of hem geraaden is, een notoire onwaarheit te belijden, ſulx datmen ſig heeft laten voldoen, als hy een taſtelijke valſcheit voor waarheit opgaf. Want was het ſoo, als hy voorgeeft,

I. Hy had immers Gods Naam en woord ſoo ligtveerdig in 't ſchrijven niet miſbruikt.

II. Niet op een ſpotagtige wijſe de Heilige Schriftuire ofte de verhaalde Hiſtorien uitgelegt en verdrait.

III. Hy had ſijn gevoelen ſoo hoog niet gewogen, als of het alleen bequaam was het vallend Chriſtendom te ondersteunen.

IV. Niet de plaatſen van Chriſti Godheit Gen. 18. Exod. 23. los gemaakt en ontzenuwt.

V. Niet het geheele Chriſtendom beſtreden, en haare belijdeniſſe by Joden en Heydenen met valſche betigtingen en gevolgen ſwart gemaakt, en de heele weereld als betoovert véroordeeld.

VI. Niet onſe Leeraren beſchuldigt of in 't openbaar of int heimelijk als ook met de Betoverde Wereld verleid.

VII. Onſe Overſettinge geen blaam opgeleid of ſy na de grondtaal niet wel overgeſet was, als ſy tegen ſijn gevoelen ſtrijt.

VIII. Niet

VIII. Niet om een Duivel te hebben en hem in de Helle te bannen, alle de Schriftuir plaatſen en der ſelver Hiſtorien gedrait na zyn Philoſophiſe gronden.

IX. Hy had de ſtoute monden niet geopent, of haar pennen niet gaande gemaakt tot die verſjens tot ſijn lof, paſquillen en blauwe boeckjens, 't zy van Atheiſten 't zy van Libertynſe of Spotagtige Geeſten, die ontelbaar zijn.

De Articulen raakende de goede Engelen ende de Zielen die ſijn deſe.

I. Datter Geeſten zyn, van God geſchapen, denkende weſens geheel wat anders in hunne nature en werkinge, als de Lichaamen of hunne werkinge konnen zyn.

II. Dat deſe Geeſten zyn of menſchelijke, dat is, ons menſchen door de ſcheppinge gegeven en voortgebragt tot een Lichaam, om met het ſelve vereenigt zynde te werken.

III. Of ook andere die tot geen lichaam zyn geſchapen, om in de vereeninginge met het ſelve, gelyk de menſchelijke ziele, te werken.

IV. De Geeſten tot geen vereeniging met beſondere lichaamen geſchapen, worden inde H. Schrift ENGELEN genaamd. Die dan geſchift worden in goede en quade: Het hooft der goede Engelen MICHAEL zijnde, gelijk hy die genaamd werd DUYVEL ende SATANAS, het hooft is van de quade.

V. Dat de goede Engelen hunner ſcheppinge volherdende, Gods Engelen genaamd werden: en dat Hy deſelve gebruykt na ſijn believen in 't uytwerken ſijner oordeelen, tot dienſt ſyner uytverkorenen, en tot ſtraffe der Godloſen: maar dat de boſe Geeſten van God afgevallen, en daarom naar hun hooft des duyvels Engelen genoemd, in de helſche verdoemeniſſe verſtoten, en vyanden van de gelovigen zyn.

Wierd aangemerkt datmen dit alles kan ſeggen en onderteken, en egter by het gevoelen in het Boek de Betoverde Werelt uitgedrukt, blijven. Te weten ſoo doende was

men

men vry van de dwalinge der Sadduceen, of van Spinoſa en Hobbes.

II. Datter alleen maar geſprooken word vande goede Engelen en wat God door haar doet, of van de Zielen der Menſchen: en niet vande Duivelen en haare werkinge onder de Goddelijke voorſienigheit daarmen inde Schriftuure ſoo veel van leeſt, ende in onſe belijdeniſſen duidelijk gehandelt word.

III. Dat ſchoon men belijd dat de booſe Geeſten vyanden ſijn van de Gelovige, nogtans kanmen wel niet geloven dat ſe daarom werckingen op aarden hebben: men legge eens uit wat men door die woorden verſtaat, die hier geen ſin hebben, die vatbaar is.

IV. Ten minſten alſmen belijd dat de booſe Geeſten vyanden ſijn van de gelovige, behoortmen te verclaren waar in haare vyantſchap beſtaat, ſchoon ſy vande gelovige niet en weten, of wat'er op de Werelt omgaat, of iets tegen de gelovige werken.

Wat belangt de Artikelen ontrent de werkingen der Geeſten op de Lichamen, welke deſe ſijn

I. Dat de Ziele der menſchen op het lichaam werkt. Niet dat'er is eene noodſakelijkheyd in de Natuur buyten God, noch dat de Ziel is een MODUS CORPORIS, of een dunner lichaam, dat door ſijne beweeginge de dikkere lichaamen gaande maakt: maar dat alle werkinge onſer Ziele op onſe lichaamen alleen afhangt van de t' ſamen voeginge des Scheppers; wien het behaagt ſekere denkingen der Ziele te voegen met ſulke beweegingen des lichaams als Hy wilde.

II. Dat dan alle deſe werkingen der Zielen op onſe lichaamen aan God geenſints ontrekken de eere die Hem toekomt, als Schepper en onderhouder onſer Zielen en Lichaamen.

III. Dat deſelve Schepper niet en mag bepaald worden in ſijne magt, ontrent eenige Geeſten of Lichaamen; het zy dat die met een lichaam vereenigt zyn of niet: en dat Hy de denkingen van

alle Geesten kan voegen aan de beweegingen van allerley lichaamen, na sijn welbehagen.

IV. Dat dan de denkingen der goede en quade Engelen gevoegd zynde, door den Schepper met de beweegingen van sulke lichaamen als Hy wil, het zy in den Hemel of op der Aarden, verscheyde werkingen konnen voortbrengen.

V. En dewijl alle de Engelen Schepselen zyn; welker magt van denken alleen van den Schepper afhangt, en de lichaamen Schepselen zyn, welker beweeginge alleen van den Schepper afhangen, en dewijl de t'samen voeginge van die gedachten der Engelen met die beweegingen de lichaamen alleen van God afhangen: soo blijft God de hoofdoorsaak van alle die werkingen, die toegeschreven worden aan de goede en quade Engelen; alleen het quaad der sonden afgesondert.

VI. Wanneer dan de Gereformeerde Kerk de plaatse der Heilige Schrift, aangetrokken in het Boek genaamt de Betoverde Werelt, in sulken sin verstaat, dat de goede en quade Engelen dadelijke werkingen hebben gedaan, en noch dagelyx doen, kan haar uit dien hoofde niet te laste geleid worden, dat sy den Schepper en Onderhouder, de eere van sijne wonderdaden ontneemt, of de leere der Saligmakende genade verduistert.

Daar op waaren dese Consideratien

I. Dat het niet anders sijn als Philosophise stellingen, die na het ergste gevoelen van de Carteſiaense Philosophen sijn opgestelt, geene cragt of eigenlijke geleide werkingen van Geesten op Lichamen, ofte van Lichamen op Geesten toelaten.

II. Na dat het sich schijnt te laten aansien, soo sijn de Eerw. Broederen over haar Philosophise gevoelens becommert; en tragten sig by een te houden, watter ook vande Schriftuure ofte uitlegginge desselfs door Bekker worden mag.

III. Indien men soo te werk gaat, is dan de Philosophie niet de sleutel om de Schriftuurlijke verborgentheden te openen en uitteleggen, of die te wringen na dat ider een best

meint

meint te Philoſopheren, of behagen ſchept in ſijn gevoelens en gedagten?

IV. Dat de plaatſen der Heilige Schrifture, die Bekker in ſijn Betoverde Werelt ontzenuwt en bedorven heeft, en in welke vande werkingen der goede en quade Engelen geſproken word, vande Gereformeerde Kerke tot nog toe noit ſodanig verſtaan zijn, als de Articulen uitwijſen (men moet de Confeſſien verſtaan na den ſin in welcke als ſy eerſt begrepen waaren.

V. Dat heimelijk in 't VI. Artikel het Chriſtendom, voor dat de nieuwe Philoſophe opſtont, werd overgelaten aan Bekkers beſchuldigingen; en men ook voorgeeft dat de Broederen, die deſe Philoſophe niet en kennen, onder de laſter en vloek van Bekker blijven leggen.

VI. Dat de nieuwe gronden de eigentlijke werkinge des Duivels op der Werelt t'enemaal ontkennen: of ten beſten genomen, datmen God dan een uitvoerder vande quade gedagten des Duivels maakt. Want neemt in het geval van Satans verſoeckingen: hy denkt; maar eigentlijk werd de verſoeckinge aangevoert door God ſelfs, die op die gedagten des Duivels werkt, in en ontrent den Menſche tot ſondigen. Men ſegge ons eens, hoe hier het quaat der ſonde uitgeſondert werd, en voor de Goddelijke Heiligheit geſorgt werd.

VII. By gevolge maaken deſe nieuwe gronden alle Schrifttuur plaatſen, die vande verſoekingen en booſe werkingen des Duivels, in en ontrent de Goddeloſe ſpreecken, onuitleggelijk; gelijk by voorbeelt de verſoeckinge van Eva, Judas, Ananias, &c. en doeter by Eph. 2. 2. 2 Cor. 4. 4.

Wat Bekkers belijdeniſſe belangt;

En vermits dan 't voorname verſchil dat'er overig is, hier op aan komt, dat God de Engelen, die de menſchen verleit hadden, ter eeuwiger verdoemenis ſoude veroordeelt hebben; ſonder

dat hyſe na dien tijt eenige werkinge ontrent 's menſchen verleidinge toelaat; de begeerlijkheit eens door hem in de eerſte verſoekinge aangeſteken, die het gantſche herte verdorven heeft, de naaſte oorſaak ſijnde, van alle leugen, ſonde en verleidinge in de werelt: ſo is het doch, dat ik dit mijn gevoelen nooit, ook noch niet, hebbe willen dogmatizeeren, of het ſelve voorgehouden als ſteunende op ſulke onweerſpreeklijke demonſtratien, of dat misſchien hier ontrent niet wat anders ſoude konnen gedacht werden! maar als mijn beſondere gedachten aan de werelt hebbe willen bekent maaken: altijit noch gereet blijvende, by overtuiginge, door geſonde redenen, te veranderen; de Broederen alleen verſoekende, dat mijn beſonder gevoelen ſo lang in my te willen dulden.

Ook verſekere eenen jegelijken, dat noit mijn voorneemen geweeſt is, de Gereformeerde Kerke te belaſten, als offe uit een averechts opnemen van ene kennis en magt, die geen ſchepſel kan werden toegeſchreven, aan den Duivel op te dragen, nooit de gronden van de Kriſtelijke Religie deugdelijk hadde konnen beweeren: vermits het beſchrevene alleen betreklijk wil hebben gemaakt tot ſuperſtitieuſe menſchen, die wegens Paapſche en ongegronde voor oordelen ſprekende, niet en weten wat ſe ſeggen, of wat ſe beveſtigen.

Hebben de Broederen deſe navolgende ſaaken in bedenkinge willen geven.

I. Of hy by dit ſijn gevoelen blijvende (te weten) datter geen werckingen van quade Engelen op de werelt ſijn, niet gewettigt werd, by gevolg om ſijn quade uitleggingen ſtaande te houden, tegen de eenparige belijdeniſſen onſer Gereformeerde Kercke en het gantſche Chriſtendom.

II. Of niet Bekker ſterk en ſtout ſijn gevoelen ſtaande heeft gehouden, elck een die anders oordeelt de Weerelt Betovert achtende: ſulx men weder duidelijk ſien kan dat hier notoire onwaarheden ofte te minſten liſtige ſtreeken in leggen.

gen om de Gereformeerde Kerke te bedriegen. Seeker hy heeft gediſputeert, dat die geene, die hem tegenſpreken, de fondamenten der Goddelijke openbaringe wegnemen, Godts regeeringe nadeel toebrengen, Chriſti Godheid benadeelen; is dit alleen een problema voorſtellen?

III. Is de Man al opregt als hy ontkent dat hy dat oogmerk gehadt heeft, 't geen hy waarlijk gehadt heeft in ſijn ſchrijven. 'T was hem eigentlijk ſoo ſeer niet te doen om de by gelovigheid des Pausdoms en haare dwalinge weg te nemen, als wel de Duivel uit de Schriften inde Helle te bannen, ja hy heeft vrome Leeraren beſchuldigt dat ſe goede Chriſtenen verleiden. Den titel van ſijn Boek geeft te kennen wat ſijn oogmerk in deſen is, en de verſſen gemaakt tot ſijn lof en de laſter ſchriften op ſijn Boek gevolgt, doen zien wat hy gemeint heeft. Sou men de Spotters wel konnen doen gelooven dat Bekker geen ander oogmerk heeft gehad? Of was het D. Bekker vry de ſuperſtitien weg te nemen, en te gelijk de ganſche waarheid? Was hy in het laaſte onſchuldig om dat hy het eerſte voorgeeft?

IV. Het oogmerk des ſchrijvers was niet om ſijn gedagten aande Betoverde Werelt bekent te maaken; maar om deſelve te bekeeren, als ſijnde ſchuldig aen Godes en Chriſti verloocheninge, en by gevolg onbekeerlijk blijvende de ſelve te veroordeelen.

V. Dat geeft men Bekker over dat hy trede op de voet ſtappen van Spinoſa, David Joris, Hobbes, en andere Libertijnſe Geeſten, om alle werkingen des Duivels op der Aarden te ontkennen.

VI. Derhalven laatmen hem toe, dat hy haar voorbeeld ongeſtraft volge, in de Schrifture te verdraien na ſijn oordeel of Philoſophie, als Hobbes en Spinoſa hebben gedaan. Zijn Spotteryen blijven ook overig ontrent de ſwaarſte Hiſtorie der Schriften. Gen. 3. Mat. 4. dus doende

VII. Soo dit Boek inde Werelt blijft, met deſe Articulen die den eenvoudigen werden voor geworpen om te voldoen, echter de principaale ſaake blijft ſonder correctie: de fondamenteele gevoelens blijven; ſy worden toegelaten; de Atheiſten Libertijnen en ſpotters krijgen ſtoffe tot haare quade laſteringen, wat ſal 't navolgende geſlachte dat opſtaat hier van oordeelen? ten minſten bedroeft ſijn dat wy ons niet recht gedragen hebbe inde ſaake Chriſti, ja meer geyverd voor de eere van Menſchen, als voor de Goddelijke waarheden.

VIII. Is dit opmerkelijk, dat D. Bekker op geeft te belijden, dat de Engelen de Menſchen verleid hebben. Wie heeft hem geperſt om hier vele Engelen in de Hiſtorie van Moſes Gen. 3. intebrengen? dit is zijn liſtigheid. De eerſte Voorouderen meint hy door het exempel vande quade Engelen geſchiet te zijn, ontkennende de waarheid der Hiſtorie.

Belangende ſijn herroepinge, ſoo die ſoo mach genoemd werden; ſoo hem de eere van God de Liefde der waarheid ter herten ging,

I. Soo moeſt hy immers hem ſelven veroordeelen, en beſchuldigen, over ſijn ſchrickelijke Laſteringen op onſe Godsdienſten geleid: was hy overtuigt van ſijn ſchandelijk diſputeren tegen het Chriſtendom, waarom geen boetveerdigheit daar over getoont, op dat hem ider mochte ſien, dat hy behouden was van de dwalinge ſijnes wegs?

II. Hy moeſt in het beſonder alle die grouwelijke ſpotachtige Boekjens veroordeelen en die verſſen die tot ſijn Lof en Eere gemaakt ſijn.

III. 'T is een prijſſelijke ſaak dat hy de Gereformeerde Kerke ontheft vande Laſteringe op de ſelve geworpen: maar hy moeſt na de wet des Heeren Deut. 19. gehandelt worden, tot hy ſijn Boek introck en wederleide.

IV. Voegt hier by dat het waar is dat ſijn herroepene Laſterin-

ſteringen ſijn principale argumenten zijn, waar op ſijn gevoelen gebouwt en ſijn Boek geſchreven is, egter laatmen hem by ſijn gronden en gevoelen blijven; hoe wel hy die uit Gods Woort niet haalen en kan en beveſtigen.

V. By gevolg dat ſijn Philoſophiſe gronden alleen redenen ſijn van ſijn gevoelen. Hoe ſchandelijk is het nu, dat een Gods-geleerde als een rooff door de Philoſophie en ydele verleidinge werdt verleit, en andere verleide, tegen alle de gronden van het Chriſtendom?

VI. Dus blijfter over dat D. Bekkers Philoſophie een uitleggerſter is van Gods Woort, 't welke onſe Gereformeerde altijts hebben aangemerkt, als een ſonde tegens Godts woort en der ſelver Authoriteit en tegen ons alderheiligſte Gelove, onſe gedachten moetende gevangen geleid werden onder de Gehoorſaamheit Chriſti.

VII. Dewijl D, Bekker Hobbes en Spinoſa gevolgt heeft, in haare maniere van uitlegginge der Schrifture, nemende de reden de principale grond der verclaringe: ſoo heeft hy een grooter ſchult als de Socinianen.

VIII. 'T is onmogelijk, darmen D. Bekkers Boek met ſulcken uitleg ſal leſen, als hy het verſoekt, of liever toelaat. Want men moet de woorden een eigentlijke zin geven, die zy medebrengen; men verſtaat heel wel Duyts, en elk ſiet genoeg wat men daar mee heeft willen ſeggen. Niemand mag verbonden werden om ſich ſelven te beliegen, of te laten bedriegen, de ſpotters weten beſt wat D. Bekker heeft willen ſeggen.

Eindelijk deſe Articulen konnen aan een vroom en Godzaalig Menſch geen voldoening geven.

I. Om dat ſijn Boek blijft ſonder een geheele herroepinge, tot ſchande van het Gereformeert Geloof, tot blaame van Chriſti Kerke by partyen, tot ſtijvinge van die geene, die alleen het haare ſoecken, en niet dat des Heeren Chriſti en des Euangeliums is.

II. Ja

II. Ja daar geschiet als een Authorisatie des Boeks door soo een verkeerde toelating, welke lichtveerdige Menschen connen gebruijcken, om het vryelijk toe te stemmen.

III. Daar beneven heeft ider nu recht om te schrijven wat hy wil; een Libertijn krijgt hier een geopende deure voor sijn gevoelen, en die maar ik weet niet wat dromen wil, licht heeft hier sijn verlof; men kan met haar en haar Boeken niet anders handelen als met der selver voorgangeren.

IV. De spotters wert vryheit gegeven om de zin en uitlegginge der Schrifture te beschimpen, indien sy na de gront harer Philosophie niet is uitgeleit.

V. Die in de gemeinten Bekkers gevoelen volgen, hebben geen censure daar over lijden: indien sy de listige omleidinge des Satans vreesen, sy hebben de wapenrustinge Pauli niet van noode, haar Leeraar sal haar van die Phantasie ontslaan: sy hebben maar alleen een nieuwe Philosophie te leeren die haar als een sleutel gegeven is, om te verstaan, wat men in de Schriftuur te gevoelen heeft.

VI. Dese handelingen doen sich op na een schrikkelijke verdeeltheit in de Kerk, en wie siet het einde?

I. Dit salmen sien alsmen een Predikant beroept, de eene in de Kerk sal een Predikant willen hebben, die Bekkers gevoelen approbeert; die andere niet, het selve verfoeyende. Echter men sal roepen wy moeten een man hebben als Bekker, soo ismen vry van tovery, by-geloof, Duivels vreese, soo hoeftmen sig soo naeuw aande gewone uitlegginge der Schrifture niet te binden. Dus salmen bevinden Kerken tegen Kerken, Leeraars tegen Leeraars, Borgeren tegen Borgeren, die in alle desc Articulen geen Satisfactie sullen nemen. Men siet alreede wat pasquillen uit comen, waar in die Leeraars selfs van de quade uit gemaakt en bespot werden, die het accoord met Bekker gemaakt hebben.

II. Men sal haast onderscheit maaken in 't hooren der Leer-

aren

aren. Den eenen ſalmen prijſen, den anderen verachten: ſelfs familien ſullen tot diſputen uitberſten, de cracht der Godzaligheit voort vergeten werdende; terwijl de monden en gemoederen met oneindige diſputen verwert ſullen werden.

III. Men ſal allerley verwyderinge vinden inde Borgeren onder malkanderen. Men ſal by een comen tot twiſt en gekijf, en de ſtoute monden meeſter zijnde, wat is'er van de eerbiedigheid op D. Beckers voorbeeld ontrent de Schriftuur wachten.

IV. Men zal verwijdering vinden van Ouderlingen en Predikanten: men zal ſich ſelven ſterk maken tegen malkanderen in de vergaderingen: en die meeſter zijn in Libertinagie toe te ſtaan, konden wel ſomtijds de overhand hebben.

V. Men zal deſe verwerringe in het prediken haaſt zien; want men de waarheid niet kan belaſten te ſwijgen, als de dwalende Gemeinte door een onverboden boek werd vergiftigt.

VI. Ten minſten krijgt men een verwerde Gemeinte, die door de wind der Leere heen en weer ſtaat geſlingert te werden.

VII. En wanneer ſal dit gebetert worden? D. Becker belooft te ſwijgen op de Predikſtoel, en ſijn Boek nochtans roept vry door de geheele werelt ſijn gevoelen uit, en het ſtaat voortte-eten gelijk de kanker. En wat middelen om te ſteuiten? ten ſy de Synoden opwaaken, en de Hooge Regeeringe ſich toone Voeſterheeren te zijn van Chriſti Kerk, tot beſcherminge van haar, die de beproefde Waarheid en Godvruchtigheid getrouwelijk tegen laſteringen en beſpottingen verdedigen.

Onderwijlen kan deſe hoop ons niet ontgaan, om dat de waarheid en Goddelijkheid der Schriften te openbaar zijn aan alle conſcientien, die meer door het Gelove, als haare natuurlijcke redenkavelingen in het Chriſtendom willen leven, en niet en konnen verdragen, dat de ſelve aldus mishandelt ſouden werden. Dat wy hier niet by en voegen die nieuwe Caarten die men ſockt in onſe Overzettinge in te laſ-

ſen, om de Hiſtorie van de Scheppinge te beſpotten. Men ziet wel waar men heen wil.

En daarom is het ook niet te bedenken dat and're oprechte Leeraaren van Nederland in dit accoord van ſommige Broederen met Becker gemaakt, ſatisfactie nemen zullen. Voor haar genoegen moeſt men immers gezorgd hebben. Dit ſchiint verwaarloofd. Maar

I. Haar gaat dat werk zoo wel aan als die Broederen, die dit werk alzoo ten voordeele van D. Becker beſtelt hebben.

II. Zijn Boek doet zoo wel quaad in and're Steden als in Amſterdam, en ſtaat noch meer quaad te doen op dit accoord, indien zy niet opwaacken.

III. Daar zijn de Leeraaren ook gelaſt ſorg te dragen en te waken tegen verderffelijcke Dwalingen, welcke niet en konnen van een Claſſis of Stad gelegitimeert werden of dragelijk verklaard, in weerwil van and're Kerken en Synoden, ſonder ſich ſchuldig te maken of de unie te breeken.

IV. Selfs Remonſtrantſe Predikanten waarſchouwen haar Gemeinten tegen het Boek van D. Becker. Het was niet te verantwoorden dat de onſe ſouden ſwijgen.

V. Te meer, om dat zelfs die Broederen die dit accoord troffen, haar loon wech hebben by de Spotters door ſeekere Verſſen, waar door zy beſpot werden, en D. Becker triumphliederen toegezongen. Zy doen zien wat ſe van dit accordjen oordeelen. Dat doch de kinderen des Koningrijcx, zoo wel als deze, voorſichtig waren in haar Geſlachte!

V. Ja ongelovige Socinianen en and're letten'er op, of deze brok (zoo ſpreekenſe) in de Maag van de Gereformeerde Kerk kan verduwt werden. Heeft men geen reeden om voorzichtiger te zijn?

Maar in uw Brief doêt ſich iet anders op. De Gedeputeerde van de Synode ſijn by de Claſſis niet geweeſt, in welke dit verdrag gemaakt is; vermits zy meinden dat haar tijd en com-

commissié uit was; zullende aan de Synodus, klagende over verscheiden zaken, reekenschap geven. Waarom het ons dunkt dat de Amsterdamse Classis niet gewettigt is geweest dit werk aldus te behandelen, veel min te termineren;

I. Om dat by haar de 4. Gedep. van de Synodus (wesentlijke leden van de Vergaderinge, welke D. Beckers zaak moest behandelen) niet tegenwoordig waren, om gegevene redenen; en zoo wel de Amsterdamse Classis last en commissie uit was, als die van de Gedeputeerde: waarom alles dat gedaan is als informeel en onwettig moet gehouden werden.

II. En is de Classis over zulx voor de Synode reeckenschap schuldig, en responsabel voor het gene gedaan is, ja qualijck gehandelt hebbende censure weerdig. Want D. Beckers gevoelen heeft se getolereerd, met de persoon en zijn dienst, sonder hem tot herroepen van van Gevoelen of Boek te verbinden, 't geen reeds de Synode als verfoeijelijk heeft veroordeeld. Men verstaat wel wat 't oogmerk des Synodi geweest zy.

III. En kan ook dit werk van de Synodus niet afgehouden werden, zoo men let op de Synode, die haar acte moetopvolgen, op haar Gedeputeerde, op de Classis van Amsterdam, op and're Kerken en Synoden en haar corresponderende leden. In zulken geval kan de Synodus haar plicht niet vergeten, of haar werk onderlaten.

IV. En geen Leeraaren kunnen met goede oogen aansien, dat men aldus met de Goddelijke Waarheden speelt. Zeer qualijk was de Religie (die met zoo veel Wijsheid, Getrouwigheid en Bloed vastgehouden en beschermd is van onze Voorvaderen) toebetrout, als zy in de handen van die Broederen wierd overgegeven, die in dit werk betoond hebben, wat voor liefde zy ontrent de Waarheid hadden, dezelve brengende met de Valsheid in sulcken accoord, waar in men de Waarheid en 't Gezag der Schriften aan de blinde natuurkennis ten besten geeft. God weet om wat oogmerken.

V. En wie verzeekert ons dat het daar by blijven zal? Men ziet wat men laatſt in Vrieſland heeft gedaan ontrent de artikel van de Eeuwige Generatie des Zoons uit den Vader; hoe de Waarheid belaſt wert te ſwijgen, als maar de Valsheid den mond niet en opent, om dat men na zijn natuurkunde niet wil begrijpen, dat het Geloof van alle rechtzinnige Chriſtenen in alle eeuwen waar is na de Schriften. War'er in 't kort meer gebeuren zal, weet hy die alles weet, en de Geeſten weegt.

In waarheid D. Becker heeft van zijn rechtzinnigheid in and're Geloofspuncten niet veel te roemen. Zijn VASTE SPYZE is al te wel bekend. Die zoo verre gedwaald heeft, als in de Betoverde Weereld, heeft noch buiten twijffel wat meer in 't hert verborgen. Dwalingen gaan ordinaris zamen, en paradoxe Sceptiſche verſtanden konnen niet ruſten ſonder altijd wat nieuws en vreemds te ſmeeden. Wy zouden maar verſoeken dat ſijn E. verklaarde, wat hy gevoelt van dien grooten artikel, de Rechtveerdigmakinge des Menſchen voor God. Wy hebben reden genoeg van zulken verzoek.

Eer ik beſluite, kan ik niet nalaten dit 'er by te voegen, hoe de Broederen ſich ten hoogſten verwonderden, dat de ſaaken aldus van de Præſes des Claſſis D. G. V. L. gedirigeert zijn.

Zijn E. heeft in 't eerſt het Boek van D. Becker geoordeeld van het begin tot den einde vol goddeloosheid te zijn, gelijk dat zijn Collegen kunnen getuigen; en nu is zijn E. aldus veranderd, om daar over zoo ſachten accoord, daar de Spotters opentlijk om lagchen in haar ſchimp-ſchriften, te helpen maaken, en door te dringen. Dit alleen zijnde D. Becker voor een Kerkelijke Cenſure opgelegt, dat hy twee maanden zijn dienſt onderlaten zal: met welk vacantietje men hem, na al zijn moeiten, veel ſgelucken gewenſcht heeft: te weten, 't was zoo billig, nier zoo zeer om zijn

ſchuld

ſchuld, als om de opſchuddinge der Gemeinte, die wat contentement hebben moeſt om genoomen ergernis.

Boven dien is zijn E. zeer yverig geweeſt in de ſaake van D. Roëll, zelfs in de Synode van Zuidholland, daar op dringende, dat men niet kan nalaten zijn gevoelen te veroordeelen, als zijnde een dwaalinge door het misbruik van een heerſchende Philoſophie geſprooten.

En het heeft zijn E. beliefd, nevens zijn Collegen Profeſſoren in de illuſtre School tot Amſterdam, over twee jaren *een acte* te helpen maaken *tegen het misbruik der Philoſophie* in religions ſaaken, *het welke by ſommige, eenige tijd herwaards, de overhand had beginnen te neemen, tot de uiterſte confuſie van Republijk en Kerke.* Zulx dat *by verloop van tijd al wat gezond is in ons dierbaarſte* Geloof, *uit de Chriſtenheid, tot verderf van veel eenvoudige, ſtond verbannen te worden, en omverre geworpen: gelijk diergelijken effect de Kerke tot haar uiterſte droefheid, in de ſecte der Socinianen, gezien heeft, en waar van de gevolgen onder ons geen einde zouden hebben.*

Het quam derhalven den Broederen heel vreemd voor, dat dit *misbruik der Philoſophie* de kragt van D. Beckers Boek en gevoelen zijnde, zijn E. ſich heeft kunnen laaten bewegen en vervoeren om daar op een accoord in te gaan, hem geruſt laatende, blijvende in dat misbruik met een totale omkeeringe van de byſonderſte Hiſtorien des O. en des N.T. zulx dat dezelve op een ſchrickelijke en beſpottelijke wijze behandeld zijn, ja ten toon geſteld, indienſe uitgelegt werden als de letter mede brengt, en gelijkſe altoos van alle Chriſtenheid verſtaan zijn. Wat reden dat hier van zy, om zoo van maximen, in zaaken van Theologie en Religie, te veranderen, en zijn eigen woord in te haalen, tot bedroevinge der goede Chriſtenen, en blijdſchap der gener die dit verkeerd *misbruik der Philoſophie* met D. Becker in 't werck ſtellen, *om de Kerk en Republijk in confuſie te brengen*, weet

zijn E. en God die Herten en Nieren kent. Immers het kan geen Theologiſche, of Philoſophiſche reden zijn die zijn E. daar toe geraden hebben.

Nu zal ik eindigen, and're aanmerkingen der Broederen voorbygaande, om dat deze genoeg zijn voor den verſtandigen. Indien U E. zulx goed zult vinden, zal ik bezorgen, dat deſe Brief U noch eens gedrukt toegezonden werde. Ik bidde ondertuſſchen dat God zijn Leeraaren voorſichtig en getrouw maake, om te waacken voor de Waarheid, en haare voeten recht te draagen in den Euangelio Jeſu Chriſti.

U Dienſtwillige Vriend en Dienaar

B. C. *V. D. M.*

Prov. xxiii. 23.

Koopt de Waarheid ende en verkooptſe niet.

1 Timoth. vi. 20.

O *Timothee! bewaard het pand u toebetroud, hebbende een afkeer van het ongoddelijk ydel roepen en van de tegenſtellingen der valſchelijk genaamde wetenſchap, dewelcke ſommige voorgevende, zijn van het Gelove afgeweeken.*

zijn E. en God die Herten en Nieren kent. Immers het kan geen Theologiſche, of Philoſophiſche reden zijn die zijn E. daar toe geraden hebben.

Nu zal ik eindigen, and're aanmerkingen der Broederen voorbygaande, om dat deze genoeg zijn voor den verſtandigen. Indien U E. zulx goed zult vinden, zal ik bezorgen, dat deſe Brief U noch eens gedrukt toegezonden werde. Ik bidde ondertuſſchen dat God zijn Leeraaren voorſichtig en getrouw maake, om te waacken voor de Waarheid, en haare voeten recht te draagen in den Euangelio Jeſu Chriſti.

U Dienſtwillige Vriend en Dienaar

B. C. *V. D. M.*

Prov. xxiii. 23.

Koopt de Waarheid ende en verkooptse niet.

1 Timoth. vi. 20.

O *Timothee! bewaard het pand u toebetroud, hebbende een afkeer van het ongoddelijk ydel roepen en van de tegenstellingen der valschelijk genaamde wetenschap, dewelcke sommige voorgevende, zijn van het Gelove afgeweeken.*

Prov. XXIII. 23.

Koop de Waarheid ende en verkoopt se niet.

1 Timoth. VI. 20.

O Timothee! bewaard het pand u toebetrouwd, hebbende een afkeer van het ongodelijk ydel roepen en van de tegenspellingen der valschelijk genaamde wetenschap, dewelcke sommige voorgevende, zijn van het Geloove afgeweken.